

AVTOMOBIL: KELIB CHIQISHI, RIVOJLANISHI VA ZAMONAVIY HAYOTDAGI O‘RNI

Matisayeva Sayoraxon

Oltiariq tumani 1-son politexnikumi o‘qituvchisi

Annotatsiya: Mazkur maqolada avtomobil tushunchasining paydo bo‘lishi, texnologik taraqqiyoti, ijtimoiy-iqtisodiy hayotdagi o‘rni va ekologik ta’siri ilmiy-nazariy asosda tahlil qilinadi. Avtomobilsozlik sanoatining rivojlanish bosqichlari, yetakchi avtomobil ishlab chiqaruvchilarning strategiyalari, shuningdek, ekologik avtomobillarning joriy etilishi haqida ma’lumotlar beriladi. Shuningdek, avtomobil transportining ijtimoiy-madaniy hayotga ta’siri yoritiladi.

Kalit so‘zlar: Avtomobil, transport vositasi, avtomobilsozlik, ekologik transport, sanoat taraqqiyoti, texnologiya, yo‘l harakati, insoniyat sivilizatsiyasi.

Kirish

Avtomobil – insoniyat tarixidagi eng muhim texnik yutuqlardan biri bo‘lib, u zamonaviy hayot tarzining ajralmas qismiga aylangan. Bugungi kunda dunyoda bir necha milliard dona avtomobillar mavjud bo‘lib,

ularning harakati ijtimoiy-iqtisodiy jarayonlarga bevosita ta’sir ko‘rsatadi. Ushbu maqolada avtomobilning kelib chiqishi, evolyutsiyasi va hozirgi kundagi o‘rni tahlil qilinadi.

1. Avtomobil tushunchasining kelib chiqishi va ilk taraqqiyot bosqichlari. “Avtomobil” atamasi fransuzcha “automobile” so‘zidan olingan bo‘lib, “o‘z-o‘zidan harakatlanuvchi” degan ma’noni anglatadi. XIX asrning ikkinchi yarmida Germaniyada Karl Bens tomonidan yaratilgan birinchi benzinli avtomobil zamonaviy avtomobilsozlik tarixining boshlanishi hisoblanadi. Bu davrdan boshlab avtomobillar bosqichma-bosqich rivojlanib bordi.

2. Avtomobilsozlik sanoatining shakllanishi va rivoji

XX asr boshlarida AQSHda Genri Ford tomonidan ishlab chiqilgan konveyer tizimi orqali avtomobil ishlab chiqarish massaviy tus oldi. Bu yondashuv avtomobilni keng xalq ommasi uchun arzonlashtirdi va global avtomobil sanoatining asoslarini shakllantirdi. Bugungi kunda Yaponiya, Janubiy Koreya, Germaniya, AQSH, Xitoy kabi davlatlar avtomobil ishlab chiqarishda yetakchi hisoblanadi.

3. Avtomobilning ijtimoiy-iqtisodiy ahamiyati

Avtomobillar nafaqat transport vositasi sifatida, balki iqtisodiy o‘rishning muhim omili sifatida ham xizmat qilmoqda. Ular logistika, tijorat, turizm, xizmat ko‘rsatish sohalarida keng qo‘llaniladi. Shuningdek, avtomobil bozoridagi harakatlar aksiyalar narxlariga, ish o‘rinlariga va mamlakatlar iqtisodiy salohiyatiga bevosita ta’sir ko‘rsatadi.

4. Zamonaviy avtomobillar: innovatsiyalar va ekologik masalalar So‘nggi yillarda avtomobilsozlikda ekologik xavfsizlik muammosi dolzarb masalaga aylangan. Shu sababli elektromobillar, gibridd avtomobillar, vodorod yoqilg‘ili mashinalar joriy etilmoqda. Tesla, Toyota, Hyundai kabi kompaniyalar bu yo‘nalishda innovatsion texnologiyalarni taklif etmoqda. Shuningdek, avtopilotli (avtonom) avtomobillar ustida ham izlanishlar olib borilmoqda.

5. Avtomobil transportining ekologiyaga ta’siri

Avtomobillar atmosferaga karbonat angidrid (CO_2), azot oksidi (NO_x) va boshqa zararli gazlarni chiqaradi. Bu esa global isish, havoning ifloslanishi, inson salomatligiga tahdid kabi muammolarni keltirib chiqaradi. Shu bois, ko‘plab davlatlar avtomobil chiqindilariga qarshi qat’iy ekologik standartlar joriy qilmoqda.

6. Avtomobil va ijtimoiy-madaniy hayot.

Avtomobil bugungi kunda insonlarning kundalik hayotida muhim vositaga aylangan. U harakat erkinligini ta’minlaydi, turmush darajasini oshiradi va madaniy tajribalarni kengaytiradi. Shu bilan birga, haydovchilik madaniyati, yo‘l harakati qoidalariga rioya qilish, xavfsizlik masalalari ham doimiy muhokama markazida turadi.

Xulosa

Avtomobil insoniyat taraqqiyotining yorqin ramzlaridan biri bo‘lib, bugungi kunda texnologik, iqtisodiy va madaniy rivojlanishning ajralmas qismidir. Kelajakda esa ekologik toza, intellektual boshqaruv tizimiga ega avtomobillar inson hayotini yanada qulay va xavfsiz etishi kutilmoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Karimov, Sh. (2019). Transport vositalari va texnologiyasi. Toshkent: TDPU nashriyoti.
2. Akbarov, N. (2021). Yangi avlod avtomobillari: imkoniyat va istiqbol. “Texnologiya” jurnali, 4-son.
3. Aliev, A. (2023). Avtomobil sanoatining iqtisodiy tahlili. Toshkent: Iqtisodiyot nashriyoti.
4. www.tesla.com – Tesla kompaniyasining rasmiy sayti.
5. www.who.int – Jahon sog‘liqni saqlash tashkiloti, ekologik ifloslanish bo‘yicha hisobotlar.